

SLOVENSKI NAROD.

Uračna vsak dan zvečer, izumši nedelje in jpraznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ograke dežele za vse leto 25 K, za pol leta 13 K, za četr leta 6 K 50 h, za eden mesec 2 K 30 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom za vse leto 24 K, za pol leta 12 K, za četr leta 8 K, za eden mesec 2 K. Kdor hodi sam ponj, velja za celo leto 22 K, za pol leta 11 K; za četr leta 5 K 50 h, za eden mesec 1 K 90 h. — Za tuje dežele toliko več, kolikor snaša poštnina. — Na narodbo brez istodobne vpošiljatve naročnine se ne ozira. — Za oznalila piaci se od petekostope petit-vrste po 12 h, če se oznalilo enkrat tiski, po 10 h, če se dvakrat, in po 8 h, če trikrat ali večkrat tiska. — Dopisi naj se izvolo frankovati. — Rokopis se ne vračajo. — Uredništvo in upravljenje je na Kongresnem trgu št. 12. — Upravnštvo naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznalila t. j. administrativne stvari. — Vhod v uredništvo je na Vagovalice št. 2, vhod v upravnštvo pa s Kongresnega trga št. 12.

„Slovenski Narod“ telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

Ribči ob smrtni postelji.

Zopet smo doživeli na Kranjskem načilno pravdo, s katero se je slovenski javnosti razkrila in razodela tudi lastnost naših duhovnikov. Inačilna, pravimo, je ta pravda, paudi kako umestna, ker se je z njom tončno vendarle razmesaril tisti čežni testament, ki mu ogenj v kanonika Zamejca kuhinji in peči ni mogel do živega, in ker se je z njom pošteno kresnilo katoliškega kanonika po njegovih nečednih rokah. Da, le hvali naš Bogata testamentarni sekretorja, da se je iz te moke spekla le — civilna pravica. Kajti taj lahko bi se bilo pripetilo, da bi tačni ponedeljek isti Kajdiž v družbi jezičnih svojih kuharic sedel malo niže v lepi justični palači, nameč — na zatožni klopi pred porotniki. In tedaj bi tudi dr. Brejc, — ki so se mu v ponedeljek misli in besede kolebale edino le okrog § 86. c. pr. r., kamor je obešal vso svojo smešno aragonco, — kot zagovornik dosegel isti fiasco in isto blamažo kakor se mu je to dogodilo sedaj kot policaju škofovih zavodov. No pa, kakor vidimo, se je cela zadeva končala brez g. državnega pravnika in brez porotnika. Vendarpa bo imela svoje blagodejne posledice tam pred škofijo, kakor tudi po celiem Slovenskem. —

Veliko se je že pisalo v našem listu in mnogo se je napovedovalo našemu ljudstvu, da naj se spamestuje in samo od sebe odpravi vse tiste pogubne šege in navede, katere uganjajo ž njim naši katoliški pastirji — ob zadnji uri. Že od nekdaj vladojo pri nas žalostne tradicije, da se duhovnik, ki ga po-kličajo k smrtni postelji, za vse druge zadeve bolnikove bolj skrbi in zanima nego za blagor njegove duše. Tisto pa, kar ob takih prilikah vsakemu izmed naših svedrecov najbolj po glavi in po mislih roji, to so hranilne knjižice in testamente. Koblar & Kajdiž! Ni ga bolj vsakdanjega dogodka, nego da se kako staro hablje pri zadnjih spovedi istočasno s svojimi gredi iz-

nebiti — svoje hranilnične knjižice, v katero je v potu svojega obraza in z žulji svojih delavnih rok nalagalo ves svoj zasluzek in prihranek. In kolikokrat se pripeti, da »gospod«, ki prihiti k smrtni postelji, še predno začne izpovedovati in obhajati, najprvo in edinole zaradi tega spodi vse navzoče iz bolnikove sobe, da mu preišče vse obistni, bi seli dala dobiti od njega kaka knjižica ali kaka svotica pri tej najugodnejši priliki. Saj se ve in saj je znano, kak revež je človek na smrtni postelji. Saj pravijo, da bi človek niti eno urico skozi vse svoje življenje ne mogoč biti vesel, če bi imel vedno svojo zadnjo uro in neno grozo pred očmi! In te trenotke, v katerih tregeta človek pred onim svetom, ko se spravlja s tem svetom in se podaja s tresčim srcem na pot v tujo deželo, iz katere se še nihče ni povrnih, te trenotke približava se mu »namestnik božji«, da naj mu olajša vest in mu prinesi krepilno tolažbo koprneči duši. Namesto pa, da bi tedaj duhovni tolažitelji izpolnjevali lepo svojo dolžnost in olajšali smrtno gorje, zlorabljujo svojo moč in svoj poklic in le še otežujejo marsikom slovo od življenja. Naravnost neverjetno je, da se tudi najbolj zavrženi, najbolj zasplopljeni duhovni individuum more ohrabriti k takemu početju. In konjko vest mora imeti tisti, ki se loti takega, vsega zaničevanja vrednega posla.

In vendar se to godi pri nas Slovencih vsepovsod in vseokoli. To pa ne glede na to, da je naše ljudstvo samo ob sebi skrajno pobožno, da vsak, tudi najsiromašnejši bajtar in kajzar vse svoje življenje misli na zadnjo uro in skrbi za blagor svoje duše. O tem spričujejo zapuščinski spisi pri vseh naših sodiščih. V vsakem našel boš mesto: »za blagor moje duše« in postavko »za svete maše« 20 K itd. itd. Poleg tega si vsak posestnik tudi s tem olajša vest, da voli lepe zneske ne samo za domačo župno, marveč tudi za druge, zlasti romarske cerkve. Koliko so naši kmetje zdajali na primer za novo cerkev v Brezjih!

To storiti torej dandanes vsak vterni Slovenec, in mi tudi nismo ničesar proti temu, če in dokler so to zgoditi iz njegove lastne volje v smislu § 565. o. d. z. Prosto voljno se torej razda in izda med našim ljudstvom več nego preveč za posmrtnne namene. V tem oziru se razmre kmalu poboljšajo, in sicer hitro, ko naše ljudstvo pride do spoznania, da se z denarjem, in naj se nameni tudi za »štiftane in neštiftane« maše, duše ne da rešiti. Kdor je zaslužil s svojim življenjem večno pogubo, tega ne reši niti vesoljno bogastvo sveta in naj tudi sam pače opravlja za blagor njegove pogubljene duše vsak dan eno mašo!

In ravno, ker se pri nas že prostovoljno daruje čez mero in čez razmere za te namene, je naravnost neodpustljivo, naravnost budodelsko postopanje in ravnanje naše duhovščine, ki, ob zadnji urici pozvano k smrtni postelji, mešetari z bolnikom za testamente in mu izslijuje denar v vseh mogočih oblikah za svoje strankarske namene. Z bičem bi trebalo napoditi iz hiše tistega kaplana, ki je tam nekje na Dolenjskem izvabil stari vdovi, — in tako ugrabil njenemu revnemu sorodstvu — ves imetek za škofove zavode, z bičemagnati tistega župnika, ki je hotel pograbiti umirajoči materi hranilno knjižico, katero je namenila svojemu edinem, v Ameriki za vsakdanji kruh trudečemu se sinu. Pa ne samo kaplančki in župniki, — ki v novejšem času skoro v vsak testament neposredno ali posredno na znano višje povelje utihotapijo kako večje ali manjše volilce »za zavode« — tudi višji in najvišji cerkveni do-stojanstveniki so se nalezli te grde, ostudne bolezni, da pozabijo na vso svojo čast, kadar je treba izvabiti in iztrgati slabim rokom na smrtni postelji zdihajočih skesancev kak krajcar za »cerkvene« namene. Tako se je zgodilo pred nedavnim časom, da se so v zapuščini nekega gospoda po njegovi smrti nakrat pogrešile vse obligacije, katerih je ta gospod imel približno za 24 000 K. Ni se dal po-

izvedeti, kam da so izginile te vrednostne listine, le toliko se je dalo dognati, da jih dotičnik seboj v grobni vzel. Pač pa so se sprva razburjenim sorodnikom sčasoma oči odprle in sedaj jim je docela jasno, zakaj da je neki zelo visoki dostojanstvenik izpred ali iz škofije, skozi daje česa vsak teden obiskaval in nadlegoval dotičnega imejitelja obligacij, potem pa kratki čas pred smrto, kar mahoma izostal in se nič več prikazal.

In ravno tako se je nekemu drugemu, še bolj bogatemu gospodu, ki je znan kot velik dobrotnik, ob ne-nadni bolezni mahoma, brez vsakega povabila približal neki namestnik božji. Poln sladkih besedi je pričel nastavljati svoje mreže in svoje pasti, obnavljati svoje obiske. In kaj je bil konec vse te komedije? Dotični gospod je sicer kmalu in brez težave okreval, a vendar je padlo iz njegovih rok precej okroglega in — dobro je bilo!

Tako bi lahko dalje pisali in pravili o neštevilnih slučajih, ki so podobni eden drugemu in dokazujejo sistem, po katerem se dandanes pri nas na smrtni postelji izsesava bogate in revne ljudi. Smrt ne dela razlike. Pa tudi tolažniki ob smrtnih trenotkih je ne pozajmo. Da, lahko se trdi, nam vsak dan na tem polju prinese kaj novega. Koliko vnebovijočih koblarjad se na tihem poravna in prikrije, koliko kaznivih slučajev se sploh ne izve in koliko hranilnih knjižic se dandanes hrani in pospravi v naših župniščih, kamor jih naše ljudstvo »med živimi« znosi spravljati in hraniti, katerih pa po smerti lastnika ne vidi nihče in nikdar več! Župniki pa umirajo z mastnimi zapuščinami in srečen tisti, ki si moreš razlagati, odkod je prišlo in kam da gre to ogromno premoženje ...

V tem oziru so tedaj dandanašnje razmere nevzdržljive. Skrajni čas je, da se stopi na prste tem »šenkavškim« mešetarjem, ki takoreč za vsak krajcar pozabijo svoj lepi poklic, ki dajo pohujšanje in

d elajo toliko škode našemu poštenu ljudstvu! Bili so že časi, ko je bilo duhovniku v obče prepovedano vtikati se v testamente in ko postava duhovnikom ni do puščala nastopati kot testamentarne priče. Takih postav dandanes že prav zelo zopet pogrešamo. Prejšnje čase smo sicer tudi brez njih dobro izhajali. Od kar pa se je naše ljudstvo pod najnovješim duhovnim pastirstvom začelo na najrazličnejše načine takoreček »eksekvirati« za najnepotrebnejše namene; od kar so se od denarja potrebne centrale na ubogljiva župnišča v tem oziru in smislu izdali različni recepti in zlasti, od kar je glavni teh receptov, znani Koblarjev trik »med živimi«, tako nesrečno, tako fundamentalno osmešil »duhovsko juristijo«, začeli so se naši dušni pastirki na višje povelje poskušati se zopet kot testamentarni specialisti. In kot »primus inter pares«, kot prvi specijalist v tej stroki je nastopil zadnji kanonik Kajdiž. No, za enkrat je pač tako strahovito pogorel, da se sam gotovo nikdar več ne dotakne nobenega testimenta, da pa bode tudi našim grabežljivim župnikom, kakor tudi najstrupenejšemu kaplanetu služil v strašilo prav tako, kakršno se včasih razpostaviti na polju v strahu za — krokarje in druge požrešne živali.

In to je, kar smo hoteli povdarijati iz Kajdiževe pravde, te žive slike sedanjih žalostnih razmer.

Katoliška vzgoja našega dobrega ljudstva.

Kdor bi misil, da so naši zakoni in policijski predpisi samo neveljavni proti škofov in cerkvenim prelatom, bi se zelo motil; neveljavni so ti predpisi tudi nasproti čisto navadnim vzgojiteljem našega dobrega ljudstva.

Gasilna in druga dobrodelenja društva potrebujejo vedno vladnega dovoljenja, če hočejo napraviti v humanitarne namene kako javno tombolo; in koliko potov in prošenj je potreba, da se dobi tako dovoljenje. Tako zvana katoliška izobraževalna društva,

LISTEK.

Dr. Fr. Detela: Učenjak.

(Veseloigra v 3 dejanjih. V založbi »Slovenske Matice«: Zabavne knjižnice XIV. zvezek. V Ljubljani 1902. Tiskala »Katališka tiskarna.«)

Veseloigra »Učenjak«, katero so svoj čas tudi že igrali v ljubljanskem gledališču, ima to glavno napako, da je spisana in izdana nekoliko — prepozno, in sicer za malenkost dobršto let. V onih blaženih časih dosegla bi svoj namen, a tudi tedaj dolgo ne v isti meri, kakor bi se to zgodilo, če bi se igra lotila s svojo satiro moralne strani frenološkega vprašanja, katero je bilo takrat v modi ne-le pri učenjakih in strokovnjakih, ampak se ni nič manj razpravljalo tudi po salonih in njihovih družbah.

Ni se torej čuditi, če se je lotila frenologije cela vrsta deloma tako slabo izobraženih šarlatanov, ki so izkorščali tako lahkoverne kakor izšolane ljudi s svojimi nauki in diagnostizami, prav tako, kakor se godi

dandanes s spiritizmom. V časih, ko je veleval po salonih bon-ton razpravljati o umetnosti in znanosti in vseh tozadovnih dnevnih vprašanjih, ko je Lavater s svojimi fiziognomičnimi raziskovanji obračal pozornost nase, našel je tudi Gall pripravna tla, da popularizuje svoje nauke. Pomišljiti je treba, da se tedaj o možganski fiziologiji in tudi o finejši anatomiji živčevja skoraj ničesar ni vedelo; da je antropologija, in primjerjalna kranioLOGIJA bila komaj v povoju; pomišljiti je tudi, da ni bilo nikjer povoljnijih metod in da se sploh ni posebno kritično raziskovalo. Gotovo je, da Gallov nazori dandanes nikjer več ne veljajo, ker so že davno in temeljito ovrženi. Vemo tudi, da mož ni bil izbirčen v sredstvih, kako ima razširjati svoje nauke; njegove premise, njegova opazovanja, njegove konkluzije — v vseh tiči mnogo napak, in kar je hujše, tudi namenoma krivih podatkov — kar pa ostane njegova večna in velika zasluga, in naj se o njem sudi že kakor se hoče, je to, da je bil prvi, ki je zanesel v svet misel o ome-

jiti posamičnih pojmov našega duševnega življenja na posebne možganske dele, o njih lokalizaciji, ter tako pomagal vreči mnenje o istovrednosti vseh delov naših možgan. Seveda so dandanašnje lokalizacije vse nekaj drugega, kakor je to bilo po Gallovem nauku — dandanes računimo z elementi — s stanicami in njihovimi življenjskimi pojavi — Gall pa je računal s popolno abstraktnimi in umetno vstvarjenimi pojmi. Kako težko pa se je bilo otresti teh vplivov, razvidno je iz tega, da že ni preteklo pet let, kar se je na graški univerzi predaval v vsej resnosti o nekem baje nahajajočem se »pojmskem centru« (Begriffs-Centrum) v naših možganib, oziroma njihovih skorjih.

Pred dobrimi dvajsetimi leti pa pa se je razširilo po svetu ime drugega raziskovalca, katerega so lajki vedno pripravljeni takoj vreči z Gallom in njegovo šolo v skupen koš, to je italijanskega psihiatra Cesare Lombroso. Skupnosti nimajo nauki običnih nobenih, v bistvenostih ne dotikajo se v ničem — kar je znananje navidezno skupno, je to, da

tudi Lombroso goji kranilogijo, in da proglaša gotove forme lobanje in njenih delov, deloma tudi ostaloga telesa, kot abnormalne, oziroma degenerativne, in v nadaljnji razmtravljih kot psihopatične. Prezreti pa ni, da temelje te domneve na skrbno preiskanih zoologičnih, anatomičnih, antropologičnih in patologičnih dejstvih. Lombroso in njegova šola tudi ni, kakor nobena stvar na svetu, popolna — kajti edino, kar je gotovo so dejstva, preko njih pa so naše misli — in naši sklepi, in ti so vedno lahko napačni vsled omenjenega našega spočnjanja in znanja. Brezvomno pa ima tudi Lombroso neovržne in vsega priznanja vredne zasluge — tako na polju psihopatije, kakor kriminalistike, kar vse vsak moderno izšolan in misleć medicince zli jurist.

Ta Gallov nauk, in Lombrosove šole izvajanja zdele se je vredno Deteli obdelati satirično v svoji veseloigri »Učenjak«. Kot zastopnika »moderne šole, oziroma kot frenologa katoksohen« — naslikal je svojega glavnega junaka dr. Blažiča. Večji

ali manjši privrženec te frenologične struje je tudi drugi v igri nastopajoči zdravnik, vodja blaznice, dr. Grm, samo toliko, da je ta dr. Grm poleg vseh drugih lastnostih še tudi prav navaden lopov, ali kakor bi se ga v praktičnem življenju imenovalo: trezno misleč, koncilijanten in nemščak mož!

Ta dva zastopnika »znanosti« hotel je pisatelj osmešil, in dokazati na obeh bedarijo njihovega miljenja in njihovih nazorov, da tekom igre je poboljšal celo obo, tako da spoznata končno svoje napake in da prav »purgarsko« obujata vsak svoj kes na občno radost in zadovoljnost.

To bi bilo seveda prav lepo, ako bi živelki kje ljudje, kakor je n. pr. dr. Blažič, ki bi tako mislili in govorili, kakor to dela on. Dr. Blažič, ki se toliko peče s »frenologijo«, s kranilogijo in kriminalistično antropologijo, ki se resno bavi s svojimi študijami, ta da ne bi vedel malo več o vseh teh vprašanjih, kakor mu jih polaga v usta Fr. Detela?

(Konec prih.)

ki rastejo sedaj po deželi, kakor gobe po dežju, pa napravljajo javne tombole na raznih krajih, ne da prosila za uradno dovolitev in ne da bise naša politična gospoda nad tem spodikala. In tu se ne gre za dobrodelne ali izobraževalne namene, ampak za čisto navadno izžemanje in skubenje najrevnejših slojev, poslov in šolskih otrok.

Poroča se nam, da so se vrile v zadnjem času take javne igre v Stražišču in Olševku v Kranjskem okraju. Mi nismo ničesar čuli o tem, da bi bili aranžerji teh »ljudskih veselic«, prosili za uradno dovoljenje teh naprav, ali da bi se jim bilo to podelilo. In vendar se je šlo v oben slučajih za javno tombolo, ki se razločuje od drugih enakih javnih iger le v tem, da ni prav nobene kontrole o tem, kako se razdelujejo dobitki in kam gre iz ljudstva iztisnjeni denar.

Stvar se vrši takole:

Kaplan, mežnar in farovška kuharica gredo po hišah nabirat darove. Spravijo se v prvi vrsti nad gospodinje. Izbirni niso. Vzamejo vse, kar so cigani: pute, jajca, surovo maslo, tobak, riž, purane, koštrune, podobe, hišno in poljsko orodje. Ker je pri nabiralni komisiji zraven kapelan, razume se samo ob sebi, da naše dobro ljudstvo dà veliko in »prostovoljno«. Vendar način pobiranja darov še ni tako vznemirljiv, kakor prodaja tablic, ki se prodajajo po 20 vinarjev. Ne le, da se daje za dobitke včasih tak »šunde«, da ni pokrito skupilo ene same tablice, love se na limanice največji reveži na svetu: uboge dekle, ki so si prihranile nekaj krajcarjev in šolski otroci, ki so kaj dobili za god ali za birmo.

Igra ni omejena na ude dotičnega društva, ampak napove se na kak praznik po poludanski božji službi, ko je skupaj zbrano ljudstvo več v sij. Dobitki razlože se sicer v društvem prostoru, ali igralcii love se med vsem občinstvom, ki prihaja pri taki priložnosti v vas in posebno med šolskimi otroci, »katere stvar posebno zanima, ker poznajo številke«.

Glede razdelitve dobitkov ni nobene kontrole, večkrat odločuje kot nekaka patronesa farovška kuharica ali tudi farovška »nečakinja«. — Dobitki se dobe zastonj, režijskih stroškov in kam izginejo znatne svote, ki se dobe pri teh igrach?!

Ako misli ljubljanski škof, da se sklada z njegovim katoliškim dostojanstvom, da stega poželjivo svoje prste po tisočkah brumnih devic, je to žalostno za te brumne device in njih sorodnike, žalostno pa posebno za ljubljanskega škofa in njegov ugled; če ga pa posnema kak širokopleči primodusovec, ki vtakne kakor knez Miloš svoj palec v tintnik, če je treba dati podpis, naj bi naše politične oblasti se vendar spomnile starega reka: »quod licet Jovi, non licet bovi!«

Kolikokrat se bavijo sodnije s kmetskimi paglavci, ki pravzaprav ne vedo ali so pastirji ali hlapci, ker so igrali na kakem križpotu »moža in cipro«. In vendar se pri tej igri dobi ali izgubi k večem 40 vin. in igrajo posamezni, odraženi ljudje.

Ko pa se vzbuja strast do igranja pri šolski mladini, ko se izmikajo desetice iz žepa pastirjev, dekel in hlapcev na javnem prostoru, pod cerkveno patronanco, se ne zgane noben orožnik, nobena oblast in vse je prav.

In kaj pravi k temu finančna oblast? Ali se ta ne zanima več za javne tombole? Ali to prav nič ne zanimajo lepe kronice, ki se stekajo v žepu nekaterih špekulantov.

Na ljubljanskega škofa se ne obračamo, ker mu ne pripisujemo niti zmožnosti, da bi izprevidel nemoralnost tega postopanja, opozarjam pa na to dejeljnega predsednika, ki ima oblast, zabraniti tako izžemanje najrevnejših slojev.

Načelništvo katoliških izobraževalnih društev pa priporočamo, da napravijo napis na vrata svojih shajališč: »Moško, žensko tu mladino, z materami vred kazé!«

Kralj je mrtev — živel kralj!

Srbija ima zopet svojega kralja. Sicer še ni dosegel v Belgrad, saj pa bi tudi ne mogel še bivati v kraljevem dvoru, ker tam še niso zbrisani sledovi — krv umorjenega kralja in kraljice, a izvoljen je — enoglasno. Kakšna je bila ta enoglasnost, pove najbolje to, da se je že v nedeljo vršilo glasovanje za poskušnjo, ki je trajalo celih šest ur med zelo burno debato. Še bolj značilno pa je, da sta v nedeljo in včeraj imela v Belgradu ves dan službo oba tista polka, ki sta posredno sodelovala pri kraljevem umoru.

Zelo veliko inteligentnih krogov ni bilo zavzetih za kraljestvo. Celo dva ministra sta se upirala. Šele po dolgem posvetovanju in po sklenjenih kompromisih se je doseglo enoglasjez za kralja.

Zbudila se je misel po republiki, ki najbrže več ne zaspri, temuč se bo razvijala in širila. Za sedaj se jo ta misel še zatrila s kompromisi in — s silo. Mnogo oseb, ki so se izrekli za republiko, je pod ključem, mnogo častnikov je v teh dveh dneh kar — iginilo.

»Enoglasna« izvolitev kralja se je moralna odkupiti za precejšnjo ceno, na račun kraljeve moći in suverenitete. Novi kralj naj ne bo vrhovni poveljnik armade, vojaštvo in uradniki se ne zaprisežajo kralju, temuč ustavi, in sicer ne sedanji ustavi, temuč oni iz leta 1888, ki jo žele imeti obnovljeno radikalci. Vpeljati se mora splošna volilna pravica. To so bile zahteve radikalcev, da volijo enoglasno Petra Karagjorgjevića srbskemu kraljem. Ali so se te zahteve sprejele, še ni znano, ker se poroča prav lakonično, da je novi kralj »brez debate enoglasno izvoljen«. A že to, da se je večina inteligence izrekla za pogoje, kaže, da bo novi kralj vsestransko odvisen, brez trdne opore na vojaštvo in uradništvo, tedaj brez tistih slojev, ki v prvi vrsti odločijo usodo v vsaki državi.

Položaj na Balkanu.

Neki dunajski poročevalci je imel te dni razgovor z velikim vezirjem Ferid pašo in z bolgarskim posredovalcem na turškem dvoru, Načovićem. Veliki vezir je rekel: »Ako tudi še ni odstranjena nevernost balkanskega požara, izgublja ta nevarnost vendar z vsakim dnem na svoji ostrini. Za to se je zahvaliti ravno tako trdni kot pametni sultani (?) politiki.« Glede Bolgarske je še veliki vezir vedno nezaupljiv. Rekel je: »Mi ne pripustimo nikakega direktnega vmešavanja bolgarske vlade v macedonske zadeve. Vsi tozadne predlogi in celo nasveti s strani bolgarske kneževine se ne morejo vpoštovati. Gospod Načović je dal sultanu najobsežnejša zagotovila o mirnem razmerju, ki baje vlada v političnih krogih njegove dežele. Pristavil je celo, da so tudi čustva kneza in sedanjega bolgarskega kabinetu napram sultanu lojalna. Ako bi tudi hoteli kaj takega verovati, vemo, dà nam je tudi Dannew dal taka zagotovila, a kako je prišlo pozne... Mi bomo tedaj počakali, kaj bo storilo novo ministrstvo glede pomirjenja v Macedoniji. Potem bomo dalje govorili.« — Iz vanredni bolgarski poslanik na turškem dvoru, Načović, je imel na logu sultana prepričati, da sluša bolgarske pritožbe glede nasilstev Albancev in turških vojakov ter da pregovori sultana za obsežnejše reforme. Iz njegovega previdnega odgovora pa je razvidno, da se mu to ni posrečilo. Rekel je sicer, da se mu je posrečilo, prepričati in pomiriti sultana in velikega vezirja o poštenih namenih bolgarske vlade, ki je s svojimi strogimi odredbami na meji za pomirjenje v Macedoniji več dosegla kot turška vlada z 10.000 vojaki, a o pozitivnih vseh ni mogel govoriti. Po pravici se sluti, da je pri tem na turško vlado vplivala z vso silo zunanja mod. Avstro Ogrska in Rusija sta, ki si

hočete obdržati vrhovno vodstvo na Balkanu ter ne dopustite, da bi se Bolgarska vmešavala v njune posle. In vendar bi bila Bolgarija v prvi vrsti poklicana, da razmere s Turčijo sama uredi.

Politične vesti.

Avdijence pri cesarju. Včeraj je cesar sprejel pl. Szella, ogrskega ministra predsednika v enourni avdijenci. Šlo je za vojaško predlogo in ex lex stanje. Cesarske sprejme na svojo lastno željo in na predlog Szella ogrske parlamentarne grofa Csakyja, grofa Apponyja, grofa Andrassyja in Szaparyja. Tej avdijenci se pripisuje velika politična važnost in spremembe v ogrskem ministarskem predsedstvu. Listi trdijo, da je tokrat šel Szell zadnjikrat iz Dunaja kot ogrski ministarski predsednik.

Parlamentarne vesti. Pogodbeni in carinski odsek bodeta kmalu svoje delo dokončala. Ta teden bodo tudi carinska in trgovska zveza dognana. Tudi parlamentarne seje bodo ta tedan redne izvzemlje enega dne, ki je določen za odseka posvetovanja. Današnja seja se bavi z nedeljskim poščitkom, na kar pride na vrsto predloga o lokalnih železnicah.

Poljski klub je včeraj celi dan zboroval in se posvetoval o parlamentarnem položaju. Sklenil je, da bo pred začetkom debate o proračunu položaj politično pretresti. Glasovanje za član 9 carinske in trgovske zveze je pustil prostoto.

Učno potovanje v Trst so poslanci preložili na nedoločen čas, ker se sedanju rednemu parlamentarnemu delovanju pripisuje večjo važnost.

Novi namestnik v Galiciji grof Potocki je bil včeraj zaprisežen. Pri tem so intervenirali nadkomornika grof Abensberg in Traun in ministarski predsednik dr. Körber. Grof Potocki je bil na to pri cesarju v avdijenci. Med drugimi je bil tudi prejšnji gališki namestnik Pininski pri cesarju v avdijenci.

Italijanska pravna akademija. Tirolski namestnik je imel včeraj daljši razgovor z ministarskim predsednikom in naučnim ministrom o zadevi italijanske pravne akademije.

Nadškof Kohn je dobil v Rimu oster ukor in so ga nazaj poslali z ukazom, da mora vse v najlepši red spraviti, kar je zakrivil, sicer bode takoj odstavljeni.

Položaj na Ogrskem se bode, kakor se zatrjuje, še ta teden spremenil. Ex lex stanje bo bržas v kratkem ponehalo in tadi vojaška kontingenca bo kmalu rešena.

Italijanska ministarska preosnova. Italijanski kralj je poobljal ministarskega predsednika Zanardelli, da sestavi novo ministarstvo. Ta pa si je pridržal čas za premislek.

Nemški državni tajnik na potovanju. Grof Posadovski potuje na Dunaj. Poslal ga je nemški cesar. To potovanje je v zvezi z beligradskimi dogodki.

Nemiri v Carigradu. Pred kratkim so se upri carigradski srednješolci svojim učiteljem vsled nečloveškega ravnanja in je prišlo do večjih ekscesov. Poklicano je bilo vojaštvo, in sicer albanski regiment iz Jildica, ki je napal množico z golimi sabljami. Na obeh straneh se je tudi streljalo. Ubitih je bilo mnogo, ranjenih še več. Povod temu boju so dali Albanci, ki so hoteli pokazati s tem svojo nezadovoljnost. Razburjanje pa je še povečal dogodek v Srbiji.

Katoliški uzori. (Dalje.)

Vladarji pa niso samo skušali varovati ljudstvo pred cerkevnimi sodišči, — ki so bila vsa več ali manj jako korumpirana in skrajno krivična, pri tem pa so skušala kar največ mogoče pravdnih reči odtegniti posvetnemu sodnikom — vladarji so marveč tudi začeli uvidevati, da je cerkev država v državi in so za to skušali duhovščino

kolikor toliko podrediti svoji jurisdiciji. Angleški kralj Henrik II. je leta 1164. po dolgem boju vendar spravil v veljavo načelo, da duhovnik, ki stori kako hudodelstvo, ne pride pred cerkevno sodiščo nego ga cerkev le odstavi kot duhovnika, potem pa izroči posvetnemu sodišču. Papež Urban III. je pisal l. 1186. cesarju Frideriku I. pismo, v katerem se briško pritožuje, da se v raznih krajih duhovniki postavljajo pred posvetna sodišča, in isto tako pritožbe je pošiljal papež Gregor IX. v letih 1236 in 1238. cesarju Frideriku II. Češki kralj Otokar I. je imel radi tega l. 1217 hude prepire s papežem Honorijem III. Ta boj se je končal šele l. 1221. s tem, da se je kralj odgovdal jurisdiciji nad duhovščino.

Cerkev je celo pri tacih pravnih zadevah naletela na odpornost, glede katerih je trdila, da nimajo države čisto nič govoriti. Tako so se države ustavljale veljavni kanonični prava v zakonskih zadevah. Samo vsled pritiska držav je moral papež Bonifacij VIII. premeniti določbo, da se bratje in sestre kacega človeka ne smejo poročiti z otroci dotičnovega krstnega botra. Od 4. lateranske sinode določeno cerkveno oklicevanje onih, ki se hočejo poročiti, se dolgo ni moglo udomačiti, ker so se ljudje upirali. Tudi ni mogla cerkev doseči, da bi samo cerkvene poroke veljale kot pravno veljavne.

Glede vprašanja, kako dolgo traja zakon, ki je posvetno zakonodajstvo bilo v direktnem nasprotju s kanoničnim pravom. Določba kanoničnega prava, da je vsak zakon neločljiv, se je celo v srednjem veku le izjemoma priznavala. V tem ko dopušča kanonično pravo pač ločitev zaradi zakonolomstva, ne pa nove zakonske zveze, je provencalsko državljansko pravo tistem zakonolomstvu, ki je bil v slučaju zakonolomstva nedolžen, dovoljevalo, da se v drugi poroči. Drugod zoper so bile dovoljene druge izjeme; tako na pr. se je smel mož drugič poročiti, če je bila njegova žena obsojena zaradi tativne. »Sachsenpiegel« je pa odrekel možu, ki je kako žensko posilil ali živel z njim v zakonolomskem razmerju, pravico, se s to žensko poročiti, kar je v odločnem nasprotju s kanoničnim pravom, vsled česar je papež Gregor IX. leta 1374. to določbo prekles.

Še energičnejši je bil odpornost proti zahtevanju, da spadajo tudi vse zapuščinske zadeve pred cerkveno sodišča. Cerkev je vedno in vedno reklamirala, da spadajo zapuščinske zadeve v njen delokrog. To je umevno; nase ni cerkev nikdar pozabila. Države pa so se vedno upirale in opetovano določile, da je vsak testament neveljavni, če ni narejen vprivo posvetne sodne osebe in zaprisežencev. Na sinodi v Bremenu l. 1266 je papež legat silno rohnel proti tej postavni določbi, sinoda v Bourgesu pa jo je naravnost preklesa.

Navedli bi lahko še obilo tacih izgledov. Vsi kažejo, da se je cerkev sicer vedno z veliko vnuco in vstrajnostjo trudila, da bi na polju pravosodja uveljavila svoja načela, a da celo v srednjem veku in dobi njene največje moći in največjega vpliva tega ni mogla v polni meri doseči. Tudi danes se cerkev vedno in povsod v tem smislu trudi, seveda so njeni uspehi jako majhni in se povsod krči njen vpliv na javno in na zasebno pravo.

(Dalej prih.)

Dnevne vesti.

V Ljubljani. 16. junija.

Deželni odbor je zavrnil pritožbo žirovskih klerikalcev proti imenovanju novih častnih občanov. Pač pa je razveljavil imenovanje dr. Tavčarja častnim občanom na Gočah, ker se ni izvršila tako, kakor predpisuje zakon.

Streljanje na Ljubljansko kazino je izmišljotina nekaterih preplašenih starih gospodov. Dandanes je v Ljubljani že vsak objektiven človek prepičan, da tega streljanja ni bilo. Vzlio temu ga hoče vladarje še vedno vzdržati, in pripoveduje se, da je deželni predsednik zahteval od sodišča samo tiste zapisnike, ki obsegajo izpovedi zgoraj omenjenih plašnih starih gospodov. Ali se bode vse drugo zamolčalo ministarskemu predsedniku? Ne verujemo, da se bode kaj tacega posrečilo! Ko dobimo natančnejše informacije, hočemo o zadevi še sprogoroviti.

Liberalna trdnjava je padla! Ta hrup začeno prav radi nači klerikalci, in to najraje takrat, kadar je najmanj upravičen. Tako kričali so tudi sedaj kar v enomer štirinajst dñi: liberalna trdnjava Trata v Poljanski dolini je padla! In delajo, kakor da so dosegli bogove kak

vspeh! Pa je vse humbug! Trata bila nikdar liberalna trdnjava. Očinski odbor, ki je sedaj odstopil, je svoj čas izvoljen od najprijetnejših klerikalcev. V tistih dneh, ko je dr. Krek svoje shode imel na Tratin to brez najmanj opozicije! Po neje pa so odborniki polagoma pristopili v napredni tabor, ker se možem pričelo gnusiti početje delovanje klerikalcev. Občina, ki je državnozbornih in deželnozbornih volitvah ni dajala niti jednega v prednega glasu, je postajala napred. Najboljši in pametnejši možje so stopili k naprednjakom, in sedaj razmerje tako, da so pri občini volitvi klerikalci komaj še dobijo. In to le s pomočjo Južinskih gorjancev, katere je znani pijanec iz Lučin do zadnjega možička voliše pritiral. Trata ni podrti libralna trdnjava, pač pa je to občini dokazuje, da dobiva naša stran trdne pozicije in to v krajih, ki od nekdaj veljali za prave klerikalcev.

Ljudski shod, ki ga sklicala sinoči socialno-demokratična stranka na starem strelišču, je bil predobiskan. Izvajanje drž. poslana dr. Ellenbogena o ogrski nagodbi in novem carinskem tarifu je bilo vredno kmetijstvu, bogatim industrijem in katerim plemenitim veleposestnikom Avstriji. Tako dobesamo samo za žito ogrenci 112 mil. K. avstrijski posestniki pa 100 mil. K. dočim na navadni kmet nima navadno kaj pridat. Za govedo dajemo Ogrski

Borzna poročila.

Ljubljanska

"Kreditna banka" v Ljubljani.

Uradni kurzi dunaj. borze 16. junija 1903.

Naložbeni papirji.

42% majeva renta 100 25 100 45

42% srebrna renta 100 100 20

42% avstr. kronska renta 100 50 100 70

4% zlata 120 90 121 10

4% ogrska kronska " 99 45 99 65

4% zlata 120 70 120 90

4% posojilo dežele Kranjske 99 75

4% posojilo mesta Spiljetja 100 -

4% Zadra 100 -

4% bos.-herc. žel. pos. 1902 102 -

4% češka dež. banka k. o. 99 60 99 90

4% ž. o. 99 60 100 10

4% zast. pis. gal. d. hip. b. 101 -

4% pest. kom. k. o. z 101 -

10% pr. 106 75 107 75

4% zast. pis. Innerst. hr. 101 -

4% deželne hranilnice 100 50 101 -

4% zast. pis. ogr. hip. b. 100 -

4% obl. ogr. lokalne železnice d. dr. 100 -

4% češke ind. banke 100 -

4% prior. Trst-Poreč lok. žel. 98 50

4% dolenskih železnic 99 50 99 75

3% juž. žel. kup. 1/4 308 50

4% av. pos. za žel. p. o. 101 -

Srečke

Srečke od leta 1854 170 - 176 -

" " 1860/1 182 50 184 50

" tizske 245 - 250 -

zemlj. kred. I. emisije II. 156 - 167 50

ogrske hip. banke 275 - 279 -

srbske & frs. 100 - turške 269 - 273 -

124 75 125 75

Basiliaka srečke 18 80 19 80

Kreditne 437 - 441 -

Inomeške 84 25 88 25

Krakovske 75 - 79 -

Ljubljanske 70 - 73 -

Avt. rud. kriza 54 50 56 40

Ogr. 26 50 27 50

Rindolfove 68 - 71 50

Salcburške 77 - 81 -

Dunajške kom. 448 - 453 -

Deinste

Južne železnice 79 75 80 75

Državne železnice 1873 50 1874 50

Avtro-ogrskie bančne del. 1632 - 1642 -

Avt. kreditne banke 660 50 661 50

Ogrske 731 - 732 -

Zivnostenske 1261 50 1252 50

Premogok v Mostu (Brux) 655 - 662 -

Alpinške montan 375 50 376 50

Praške želez. ind. dr. 1623 - 1633 -

Rima-Murányi 464 - 465 -

Trboveljske prem. družbe 375 - 385 -

Avstr. orozne tovr. družbe 350 - 352 -

Češke sladkorne družbe 141 - 143 -

Valente

C. kr. cekin 11 32 11 36

20 franki 19 06 19 08

20 marke 23 45 23 51

Sovereigns 19 06 19 08

Marke 117 22 117 40

Laski bankovci 95 15 95 35

Rubli 253 25 254 -

Zitne cene v Budimpešti.

dne 16. junija 1903.

Termin.

Penica za oktober . . . za 50 kg K 7 50

B2 " oktober . . . 50 " 6 34

Koruz " julij . . . 50 " 6 24

maj 1904 . . . 50 " 6 30

Ores " oktober . . . 50 " 5 45

Efektiv.

Nespremenjen.

Svila za neveste

od 60 kr. do gld. 11 35 per meter v vseh barvah. Franko in že **cearjneno** se pošilja na dom. Bogata izbera vzorcev se pošilja prvo pošto. **Tovarna za svilo Henneberg, Zürich.** 3 (40-4)

Javna zahvala.

Veleposetevalni in trgovci Jakob Man-

koč in Trstu je podaril 50 K v kmetijske svrhe c. kr. kmetijski podružnici v Gorenjah. Za kar mu bodi srčna zahvala.

Gorenje pri Postojni 1. junija 1903.

Za odbor:

Ivan Jurca, predsednik.

Umrli so v Ljubljani:

Dne 9. junija: Peter Ebner, livar, 33 let, Linhartove ulice št. 8, je bil z nožem zaboden. — Ivan Mekinc, sprevodnikov sin, 1 mes., Stara pot št. 3, Enteritis.

Dne 10. junija: Viktorija Verhovec, dimnikarjeva hči, 3 leta, Strelške ulice št. 15, ošipeva.

Dne 11. junija: Franja Balanc, delavčna hči, 3 leta, Strelške ulice št. 15, Bronchitis capill.

Dne 12. junija: Terezija Jaklič, kuharica, 60 let, Zalokarjeva ulice št. 14, Carcinoma hepatis.

V deželni bolnic i:

Dne 8. junija: Ivan Tomšič, krojač, 20 let, Peritonitis perforativa. — Ana Žitnik, delavčka, 28 let, pljučnica.

Dne 9. junija: Josip Alan, gostač, 70 let, Paralysis cordis.

Dne 10. junija: Fran Fajdiga, posestnik, 58 let, Pneumonia. — Ivana Rudolf, gostinja, 86 let, Marasmus semilis. — Ivan Cotman, ubožec, 77 let, ostarelost. — Antonija Delbeljak, posestnikova hči, 32 leta, davica. — Ana Klopčar, gostinja, 82 let, vodenica.

Dne 11. junija: Franja Mazi, kajžarjava hči, 11 let, srčna hiba. — Karol Zagari, dež. blagajnik v p. , 70 let, Vrtne ulice št. 10, Uraemia.

Meteorologično poročilo.

Višina nad morjem 306,2. Srednji zračni tlak 736,0 mm.

Čas opazovanja Stanje barometra in temperatura Vetrovi Nebo

15. 9. zv. 730,3 14,4 sr. jvzhod jasno

16. 7. zj. 731,0 12,9 sl. svzvod jasno

17. 2. pop. 731,5 21,1 m. jzah. jasno

Srednja včerajšnja temperatura 16,3°.

normale: 17,8°. Mokrina v 24 urah: 0,0 mm.

Angeljnovi milo

znamko
Marzeljsko (belo)milo. (972-21)

Uradniška uniforma

VII. činovnega razreda (profesorska) kompletna in skoro nova se proda pri (1594-1)

Antonu Presker-ju krojaču v Ljubljani, Sv. Petra cesta.

Ob pričetku sezone!

Razkosana **srna** dobi se pri (1592-1)

Franu Lovše mesarju na Jurčičevem trgu.

Košnja

se proda v bližini mesta Ljubljane. Natančneje se poizve pri E. Popp-u v kantini domobranske vojašnice. (1600-1)

Vodovod

v trgu Ribnica na Dolenjskem podaljšal se bode iz trga do kolodvora. To podaljšanje meri 477 metrov in je proračunano na 4800 K. — Napraviti bode treba tudi **dva hidranta** in **eno izlivko**.

Ponudbe za prevzetje tega dela, katerim je priložiti 10%, (480 K) kavcije, peslati je **do 1. julija 1903 gospodarskemu odboru trga Ribnica.**

Načrt in proračun sta v občinski pisarni na vpogled. (1597-1)

Zdravilišče Toplice

na Kranjskem, Dolenjsko, železniška postaja Straža - Toplice, Akratoterma 38° C, **pitno** in **kopalno zdravljenje**, izredno učinkuje proti **protinu, kostenici, krču, nevralgiji, kožnim in ženskim bolezni**. Veliki basini za kopanje, separativna in barska kopališča (Moorbäder). Prijetno opremljene sobe za tuje, igralne in družinske sobe. Zdravo podnebje. Bogato obgozdena okolica. Dobre incene restavracije **Sezija od 1. maja do 1. oktobra** — Prospekti in pojasnila daje brezplačno **upravnštvo kopališča.**

(1113-5)

Zdravilišče za nervozne, bolne vsled alkohola in okrepčanja potrebne.

(1500-5) **Abstinenci sanatorij "TANNHOF" v Gratweinu Štajersko.**

Penzijnska cena uključno s stroški za zdravljenje od 5 gld. višje. Mična, mirna lega. Pojasnila daje zastonj in franko **ravnateljstvo.**

Jako zabavni koncertni aparati s ploščami.

govori, smeje, gramofonskih plošč. Zamenjava starih plošč. ● Cenik zastonj. ●

RUDOLF WEBER urar v Ljubljani, Stari trg štev. 16.

Vse pojasnila daje.

Generalni zastop v Ljubljani, česar pisarne so v lastnej bančnej hiši v Gospodarskih ulicah štev. 12.

sta najbolj koristni **štedilni mili**

za hišno rabo!

Dobivate ju po špecerijski